

1R BATX · ECO1 · UNITAT 5

Fallades del mercat i de l'Estat

Externalitats, béns públics, informació asimètrica, desigualtat i fallades de l'Estat

5

PER COMENÇAR

En aquesta unitat aprendràs a...

- Explicar què són les fallades del mercat i per què l'Estat hi intervé.
- Analitzar una externalitat i calcular l'efecte d'un impost que la corregeix.
- Distingir els béns públics dels privats i explicar el problema del polissó.
- Reconèixer les asimetries d'informació, la selecció adversa i el risc moral.
- Valorar la desigualtat de la renda i els límits de la intervenció de l'Estat.

SITUACIÓ DE PARTIDA · CAS FICTICI

Una situació de partida

És gener i el grup de l'Observatori econòmic de Valldelana ha de preparar la sala d'actes de l'institut perquè els veïns hi vegin les primeres dades del barri. Hi ha seixanta cadires per moure i uns quants cables per recollir, i quatre persones fan la feina mentre la resta mira. La sala la faran servir tots, i això planteja una pregunta incòmoda: què passa quan una cosa és de tothom i no cal que l'hagi pagat o preparat ningú en concret? Hi ha coses que el mercat, deixat sol, no sap resoldre, i també n'hi ha que l'Estat arregla amb dificultat. Aquesta unitat explica per què.

❓ **Pensa en una cosa que s'arregla al teu barri o poble sense que la pagui cada usuari (un banc, una plaça, un fanal). Qui la paga?**

❓ **Un bar amb terrassa fa soroll fins tard. Qui en paga el cost? Hi ha algú que el cobra?**

❓ **Quan es ven una bicicleta de segona mà, el comprador sap tant com el venedor sobre l'estat en què és?**

MAPA DE LA UNITAT

Què veurem

- **5.1** Límits del mercat i de l'Estat; externalitats
- **5.2** Béns públics
- **5.3** Asimetries d'informació i mercats incomplets
- **5.4** Desigualtat en la distribució de la renda
- **5.5** Fallades de l'Estat

Quan el mercat falla

Externalitats

Costos o beneficis que cauen sobre tercers i no surten al preu.

Béns públics

Ningú no vol pagar-los i tothom en gaudeix.

Informació

Una part sap més que l'altra: selecció adversa i risc moral.

Desigualtat

Un mercat eficient pot deixar gent molt per darrere.

CLAVE

A la llista s'hi afegeixen els **mercats incomplets** i el **poder de mercat**. La pregunta útil no és «mercat o Estat?», sinó **quina combinació** funciona millor.

La fàbrica de maons

Demanda P = 60 − 0,5Q i CMg = 10 + 0,5Q

Cada palet provoca 10 € de danys als veïns (supòsit didàctic).

1. **Mercat.** 60 − 0,5Q = 10 + 0,5Q: Q = 50 palets, a 35 €. Els veïns en paguen 500 €.
2. **Òptim social.** 60 − 0,5Q = 20 + 0,5Q: Q = 40 palets, a 40 €. La pèrdua d'eficiència és de 50 €.
3. **Impost pigouvià.** Amb 10 € per palet es fabriquen 40 palets i l'Estat recapta 400 €.

✔️ **L'impost internalitza l'externalitat: qui contamina compta, en decidir, amb el cost que abans pagaven els altres.**

Quatre tipus de béns

	RIVAL	NO RIVAL
Excloïble	Bé privat (una pizza)	Bé de club (una televisió de pagament)
No excloïble	Recurs comú (una zona de pesca lliure)	Bé públic (l'enllumenat d'un carrer)

CLAVE

Un bé públic és **no excloïble i no rival**: per això el **polissó** confia que pagui un altre.

Una llum per a deu veïns

1.000 € a l'any i 150 € de valor per veí

Una urbanització (fictícia) de deu veïns vol posar llum al carrer.

1. **Val la pena.** 10 · 150 = 1.500 € de benefici total, més que el cost de 1.000 €.
2. **Quota obligatòria.** 100 € a cada veí: la llum es fa i el benefici net és de 1.500 − 1.000 = 500 €.
3. **Contribució voluntària.** Si només paguen 3 veïns, són 300 €: no n'hi ha prou, la llum no es fa i es perden els 500 €.

✔️ **La solució més habitual és la provisió pública finançada amb impostos.**

Bicicletes de segona mà

Meitat bones, meitat «llimones»

El comprador valora una bona en 800 € i una dolenta en 300 €; el venedor, en 600 € i 200 € (supòsit didàctic).

1. **Valor esperat.** 0,5 · 800 + 0,5 · 300 = 550 €: no pagarà més.
2. **Es retiren les bones.** Qui en té una la valora en 600 €: només surten a la venda les dolentes, a 300 € com a màxim.
3. **Guany perdut.** Amb 10 bicicletes de cada tipus, el guany potencial és de 3.000 €, però només se'n fan efectius 1.000 €: se'n perden 2.000.

✔️ **Una garantia, la revisió d'un taller o la reputació permeten al venedor honest diferenciar-se.**

Abans o després

Selecció adversa

- Passa abans d'acordar l'operació
- El comprador no veu la qualitat real
- S'atreuen els productes pitjors

VS

Risc moral

- Passa després de l'operació
- Qui està assegurat té menys cura
- Una franquícia el pot reduir

CLAVE

Les **garanties**, l'obligació d'informar i les franquícies redueixen el problema.

Quanta desigualtat hi ha

Índex de Gini de la renda disponible.

Font: Eurostat, ilc_di12 (consulta: 11/2026).

CLAVE

A Espanya l'índex ha baixat **2,2 punts** i la distància amb la UE s'ha reduït de 2,9 a **1,6 punts**.

Dues fallades diferents

Fallades del mercat

- Externalitats i béns públics
- Informació asimètrica
- Desigualtat

VS

Fallades de l'Estat

- Burocràcia i mala gestió
- Corrupció i captura del regulador
- Mirada a curt termini

CLAVE

Que l'Estat falli no és un argument per no intervenir, sinó per fer-ho amb **objectius mesurables**, transparència i avaluació.

🙋 PREGUNTA PER A LA CLASSE

Una terrassa molesta 30 veïns, que valoren el soroll en 10 € al mes cadascun, i ingressa 250 € més al mes. Què passa?

A El cost extern és de 300 €, 50 € més que els ingressos de la terrassa.

B El cost extern és de 250 €, igual que els ingressos.

C No hi ha cap externalitat perquè la terrassa guanya diners.

✔️ 30 · 10 = 300 € de cost extern, per sobre dels 250 € d'ingressos: és una externalitat negativa.

REPÀS

Idees clau

- **Externalitats.** Cost privat i cost social, positives i negatives, impost pigouvià i subvenció.
- **Béns públics.** No excloïbles i no rivals, polissó, provisió pública i taxes.
- **Informació.** Selecció adversa, risc moral, mercats incomplets.
- **Desigualtat.** Eficiència i equitat, lorenz, gini i s80/s20.
- **Estat.** Fallades de l'Estat, transparència i avaluació.

PER ACABAR

Per pensar

1 Pensa en una cosa del teu barri o poble que és de tothom: qui la paga i qui la cuida? Hi ha algú que se'n beneficia sense col·laborar?

2 Si una bicicleta de segona mà té un defecte que només coneix el venedor, què pot fer un venedor honest perquè el comprador se'n refiï?

3 L'Estat intervé quan el mercat falla, però també pot equivocar-se: com t'adonaries que una política pública no funciona?

Ara et toca a tu!

Repassa, practica i comprova el que has après.

📝 **Resum**

✅ **Test**

👆 **Interactius**

Llibre, presentacions, resums i tests gratis a **josesande.com**